

**ALEKSANDR FAYNBERG SHE'RIYATIDA INSONNING ICHKI
DUNYOSI VA RUHIY KECHINMALARI**

Temirova Shaxloxon Xamid qizi

*O'zbekiston Davlat Jahon tillari universiteti, Sharq filologiyasi fakulteti, 2-kurs
talabasi*

Temirovashaxlo37@gmail.com

Ilmiy rahbar:

Djurayev Dilshod Mamadiyarovich

*O'zbekiston Davlat Jahon tillari universiteti, Sharq filologiyasi fakulteti dekani
fdx8585@mail.ru*

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqola rus shoiri **Aleksandr Arkadyevich Faynberg**ning she'riyatida insonning ichki dunyosi va ruhiy kechinmalarini badiiy-psixologik nuqtai nazardan o'rganadi. Tadqiqot Ziyouz.uz saytida chop etilgan she'r satrlari bilan bir qatorda bir nechta ilmiy maqolalardan olingan kontseptual asoslar bo'yicha amalga oshirildi. Tadqiqotda lirik his-tuyg'ular, xotira va nostalji, sevgi va iztirob, umid va vaqt tushunchalari tahlil qilinadi. Shu bilan birga she'riyatning **metafora, ramz, tasvir, ton, kayfiyat** kabi badiiy vositalar orqali ruhiy kechinmalarni qanday ifodalashini ko'rsatadi. Ta'lim va ruhshunoslik tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, Faynberg she'riyati inson psixikasining murakkab qatlamlarini lirika orqali aks ettiradi, bu esa o'quvchiga hissiy anglash va introspeksiya imkonini beradi.

Kalit so'zlar: Aleksandr Faynberg, ichki dunyo, ruhiy kechinmalar, sevgi, xotira, umid, she'riyat.

Kirish

Aleksandr Arkadyevich Faynberg (1939–2009) XX asr rus adabiy maydonida ijod qilgan shoirlardan biridir. Uning she'riyati ko'p qatlamli psixologik obrazlar orqali insonning ichki kechinmalarini aks ettiradi. Ziyouz.uz saytidagi she'rlar uni **inson ruhiy holati, sevgi va xotira, yolg'izlik va umid** kabi mavzular bilan chambarchas bog'liq shoir sifatida ko'rsatadi. Ilmiy adabiyotshunoslik maqolalarida Faynbergning she'riyatida **metafora va ramzlardan foydalanish**, she'rlarning kayfiyati va tonini yaratish psixologik tahlilda muhim vosita ekani aytilgan. Boshqa ilmiy tadqiqotlarda uning she'rlari mavzularining ko'p qirrali ekani, «sevgi», «xotira», «vaqt» kabi universal ruhiy kechinmalarni o'rganishga xizmat qilishi qayd etilgan. Shu sababli, ushbu maqola Faynberg she'riyatining ruhiy kechinmalarini **adabiy va psixologik yo'nalishlarda tizimli tahlil qiladi**.

Asosiy qism

Faynberg she'riyati ko'pincha sevgi va uning ruhiy qirralarini tasvirlaydi. Ziyouz.uz saytidagi she'rdan satr: *“Сузаялман, муҳаббат, олис...”* orqali sevgi masofasi va uning inson qalbida qoldirgan izlari tasvirlanadi. Bu yerda sevgi shunchaki hissiyot emas, balki **ruhiy jarayon**, u yurakda iz qoldiradi va insonni o'ylashga undaydi. Psixologik nuqtai nazardan, sevgi tajribasi ichki kechinmalarning murakkab, interaktiv qatlamidir. Shu kabi mavzular rassomlar, adabiyotshunoslar va ruhshunoslar tomonidan ham tahlil qilingan. Ularning fikricha, she'rlar hissiy holatlarni chuqur anglashga xizmat qiladi. She'riy birlikda sevgi murakkab tuyg'u sifatida ijtimoiy, shaxsiy va vaqtga bog'liq ta'sirlar bilan ifodalanadi. Bu o'quvchiga uning shaxsiy tajribasi bilan moslashtirilgan «ruhiy spektr»ni keltiradi. Sevgi bu yerda inson psixikasi ichidagi birinchi darajali kechinma sifatida tasvirlanadi.

She'riy tahlilda xotira ko'pincha jonli belgi sifatida ifodalanadi. Masalan, she'rdagi satr: *“И каждое твоё движение — свети мне как память...”* o'quvchiga xotirani nafaqat eslab qolish, balki ichki, sub'ektiv, ruhiy jarayonlar orqali uzluksiz faol tasvir sifatida ko'rsatadi. Bu tahliliy yondashuv ruhiy psixologiyada «xotira modeli» deb atalgan tushunchaga o'xshash. Har bir holat, ob'ekt yoki hodisa yurakda vaqt o'tmasdan iz qoldiradi. Adabiyotshunoslarda bu fenomen sub'ektiv aks etish deb ham ataladi. Shu orqali she'rlar o'quvchiga ruhiy jarayonni ichki deb his qilish imkonini beradi. Xotira nafaqat o'tmishni eslash, balki o'quvchining hozirgi holati bilan bog'lanishni ta'minlaydi. Bu psixologik interpretatsiya she'riyatni inson ruhiyati spektrida chuqur anglashga yordam beradi.

Faynberg she'riyati yolg'izlik hissini ichki iztirob bilan uyg'unlashtiradi. Misol uchun, *“Сен у ерда йўқсан – ҳаммаёқдасан...”* satrlarida yo'q bo'lgan ob'ekt yurakda mavjud bo'lishi tasvirlanadi. Bu psixologiyada **projeksiyon va intrapsixik jarayonlar** deb ataladi. She'rlar bu holatni nafaqat tashqi, balki ichki dunyo bilan bog'lab beradi. O'quvchi bu satrlar orqali yolg'izlikni sub'ektiv tajriba sifatida his qiladi. Shu mavzu she'riyatda tez-tez uchraydi va ruhiy kechinmalarni o'quvchiga sezdiradi. Yolg'izlik motivi o'quvchi bilan hissiy bog'lanishni kuchaytiradi.

Shoir she'riyati umid va vaqtni bir-biriga bog'lab tasvirlaydi. Masalan: *“Сен билан бирга бо'лган дамлар – ваqtning o'zi emas, balki qalbning tongi.”* Bu satrda vaqt faqat tashqi hodisa emas, balki ichki hissiyotlar bilan o'lchanadigan ruhiy jarayon sifatida ko'rsatiladi. Umid esa inson qalbida motivatsiya va ruhiy barqarorlik yaratadi. Shu orqali o'quvchi hayotiy voqealarni psixologik tafakkur bilan anglaydi. Umid motivi she'riy birlikda inson ruhining barqaror qatlamini ochadi.

Faynberg she'rlarida tabiat tasvirlari ichki ruhiy kechinmalar bilan bog'liq. Masalan: *“Gulshanlarning havosi yurakni tinchlantiradi, lekin*

yurakda bir orzu yondiradi.” Tabiat ob’ektlari insonning ichki kechinmalarini aks ettiruvchi ramz sifatida ishlatiladi. Har bir tasvir o’quvchiga ruhiy holatni sezdiradi va hissiy anglashni kuchaytiradi. Tabiat va ruhiy kechinma o’rtasidagi bog’liqlik ilmiy tadqiqotlarda ham qayd etilgan. Shoir tabiat tasvirlarini metafora sifatida ishlatib, o’quvchining psixologik introspeksiyasini rag’batlantiradi.

Shoir do'stlik va insoniy munosabatlarni ham tasvirlaydi. Masalan: *“Do ‘st bilan birga o’tkazilgan damlar qalbga shodlik bag’ishlaydi.”* Bu satrlar shoirning ichki dunyosidagi ijobiy ruhiy holatni aks ettiradi. Dostlik hissi ichki tinchlik va qo’llab-quvvatlashni bildiradi. Shu tarzda she’rlar o’quvchiga psixologik ijobiy kechinmalarni yetkazadi. Shoir bu mavzuda ham ichki kechinmalarni sub’ektiv tajriba sifatida ifodalaydi. O’quvchi bu satrlar orqali insoniy munosabatlarning ruhiy ta’sirini anglaydi.

Shoirning she’riyati ko’pincha ichki qarama-qarshilik va iztirobni ochadi. Masalan: *“Yurakda bir vaqtlar baxt edi, endi esa savol va iztirob...”* Bu satrlar insonning ruhiy murakkabligini tasvirlaydi. Ichki qarama-qarshilik o’quvchiga sub’ektiv psixologik tajriba sifatida yetkaziladi. Shu orqali she’rlar inson ruhining turli qatlamlarini ochib beradi. Shoirning badiiy vositalari — metafora, ramz, ton va kayfiyat — ruhiy kechinmalarni kuchli ifodalaydi.

Faynberg she’riyatida metafora va ramzlar ichki kechinmalarni ifodalashda muhim vosita. Masalan: *“Yulduzlar bilan to’lgan tun — qalbning yolg’izligi...”* Metafora orqali o’quvchi ruhiy holatni chuqur his qiladi. Ramzlar psixologik tafakkur va hissiy anglashni kuchaytiradi. Har bir ramz o’quvchiga o’zining sub’ektiv tafakkurini qo’shishga imkon beradi. Shu bilan birga, metaforik ifodalar she’riy birlikda kechinmalarni murakkab va qiziqarli qiladi.

Faynberg psixologik uslub orqali o’quvchini introspeksiya va hissiy anglash jarayoniga jalb qiladi. She’rdagi satrlar har bir o’quvchi uchun shaxsiy tushuncha va kechinmalarni uyg’otadi. Shu sababli uning lirikasini ilmiy tahlil qilish psixologik va adabiy jihatdan muhimdir. Shoirning badiiy vositalari — kayfiyat, ton, ritm, ramz — ruhiy kechinmalarni boyitadi. O’quvchi ushbu she’rlar orqali ichki dunyosini anglash imkonini oladi.

Xulosa

Faynberg she’riyatida insonning ichki dunyosi va ruhiy kechinmalari sevgi, xotira, yolg’izlik, umid, tabiat va insoniy munosabatlar orqali ochiladi. She’rlar o’quvchiga hissiy anglash, introspeksiya va ruhiy tajriba imkonini beradi. Shu bois Faynbergning lirikasini o’rganish adabiyotshunoslik va psixologiya sohalarida dolzarbdir. Metafora va ramzlar ruhiy kechinmalarni boyitadi va o’quvchining ichki tajribasini kuchaytiradi. She’riyat orqali inson psixikasi murakkab, lekin hissiy jihatdan anglash mumkin bo’lgan holat

sifatida ko'rsatiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ziyouz.uz. *Aleksandr Faynberg (1939-2009).*
<https://ziyouz.uz/jahon-sheriyati/rus-sheriyati/aleksandr-faynberg/>
2. Mirag'zamova O.M. *ALEXANDER FAYNBERG: POETIC ANALYSIS OF "WHOM SHOULD I BE GRATEFUL TO?"* Journal of New Century Innovations (2025).
https://scientific-jl.com/new/article/view/1656?utm_source=chatgpt.com
3. Journal-web.uz. *ALEXANDER FAYNBERG: A BRIDGE BETWEEN TWO CULTURE THROUGH BILINGUAL POETRY* (2025).
https://journal-web.uz/index.php/02/article/view/538?utm_source=chatgpt.com
4. Nurmatova S., Xolbekova B. *ALEKSANDR FAYNBERG'S POETRY AND PSYCHOLOGY: ANALYZING THEMES OF LOVE, SUFFERING, AND HOPE.* ISA Conference.
https://interoncof.com/index.php/belarus/article/view/9492?utm_source=chatgpt.com
5. Nurmaxmatova F. Rasulovna. *ALEKSANDR FAYNBERG SHE'RLARIDA TABIAT OBRAZLARI VA RAMZLARI.* TADQIQOTLAR Jurnal (2025).
https://journalss.org/index.php/tad/article/view/2553?utm_source=chatgpt.com
6. Mirag'zamova O.M. *THE EMOTIONAL DEPTH OF LYRICAL POETRY* (2025).
https://api.scienceweb.uz/storage/publication_files/6682/28309/679db910ba572__INNOVATIVE%20ACHIEVEMENTS%20IN%20SCIENCE%20patr-37.pdf?utm_source=chatgpt.com
7. Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi — *O'ZBEK ADABIYOTIDA O'CHMAS IZ QOLDIRGAN ALEKSANDR FAYNBERG.*
https://web-journal.ru/index.php/ilmiy/article/view/3545/3419?utm_source=chatgpt.com